

Varslerekspert: – Har sett skrekkelige eksempler

28. februar 2017

Advokat og varslingsexpert Birthe Eriksen har noen klare råd om hva som er viktig i granskninger av varslings saker. Hun har sett «skrekkelige eksempler» på hvordan

Eriksen har skrevet doktoravhandling om ansattes rett til å varsle om kritikkverdige forhold. Hun praktiserer i dag som advokat, og sitter i det regjeringsoppnevnte utvalget som skal gjennomgå varslingsbestemmelsene i arbeidsmiljøloven og hvordan disse praktiseres.

Hun har fulgt undersøkelser av varslinger flere steder i landet.

Når sakene blir komplekse og gjerne har foregått over lang tid, er det en fare for å miste oversikten over helheten. Dette kan særlig skje når ulike aktører får i oppdrag å undersøke ulike deler av ett og samme sakskompleks, mener hun. Og nettopp oversikt er viktig i varslings saker, fordi de ofte er så komplekse, mener advokaten.

Påstander ikke undersøkt

Som Fredrikstad Blad nylig omtalte er Advokatfirmaet Simonsen Vogt Wiig tildelt oppdraget med å granske varslinger om påstått mobbing, trakassering og gjengjeldelse i teknisk drift i Fredrikstad kommune. Avtalen undertegnes etter planen 1. mars.

Påstander om gjengjeldelse har vært fremmet en rekke ganger og fra flere personer, men de fleste av dem har ikke vært undersøkt.

Advokatfirmaet skal etter planen være ferdig med undersøkelsene omkring 1. juni. Parallelt jobber også den eksterne lederen i kommunens eget varslingssekretariat, advokat Gunnar Holm Ringen i PwC, med en sak som handler om samme tematikk. Denne saken ble meldt inn til kommuneledelsen som et avvik i april 2015.

Flere avgjørende elementer

Birthe Eriksen har klare synspunkter på hva hun mener er viktig å ha med seg i en granskning i varslings saker:

- Granskernes mandat må være solid forankret på begge sider for å sikre legitimiteten til prosessen og utfallet av den.
- Tverrfaglig kompetanse hos granskerne. I tillegg til jus må man ha kompetanse på organisasjonspsykologi.
- Å se til relevant historikk ved påstander om gjengjeldelse etter varslings sak. Det kan være avgjørende å se til de opprinnelige varslene: Hva gjaldt de, og hvem rammet kritikken?
- At gransker har integritet til å ta opp forhold som oppdages underveis, og som man mener er relevant for forståelse av saken.

Det er viktig å ha tverrfaglig kompetanse i en granskning. Man må forstå psykologien og dynamikken som en varslingsprosess kan skape i en organisasjon for å kunne analysere slike saker, sier hun til FB, og viser til hvor komplekse de ofte er.

Advokaten har gjentatte ganger fremholdt at rettsvesenet ikke alltid fanger opp kompleksiteten, fordi psykologien i arbeidsmiljøet etter hennes oppfatning i for liten grad tas med i vurderingene.

Historikk viktig

VARSLINGSEKSPERT: Birthe Eriksen er advokat og har doktorgrad på ansattes rett til å varsle. Hun er opptatt av at granskninger og undersøkelser må være godt forankret på begge sider i en sak.

Hun mener også det er nødvendig å se tidslinjer i sakene.

Vi vet det er en sammenheng mellom hva det varsles om, hvor i organisasjonen kritikkverdige forhold er forankret og risikoen for gjengjeldelse etter varslingen, fremholder hun.

Man er nødt til å se på hva det opprinnelig ble varslet om. Hvem rammet disse varslene, hvem ble det rettet kritikk mot? Slike bakenforliggende forhold er avgjørende å se i sammenheng med hendelser som finner sted i etterkant for å forstå dem, sier hun.

Advokaten mener også at private granskninger stiller krav til høy integritet hos den som får slike oppdrag.

Dersom det dukker opp forhold underveis som man mener bør undersøkes, men som ikke er omfattet av det opprinnelige mandatet, må dette tas opp, sier hun.

Skrekkelige eksempler

Hun er opptatt av hvordan granskeres oppgave blir utmeislet:

Hun sier hun kjenner til «skrekkelige eksempler» på at man lager mandat for rene arbeidsmiljøundersøkelser i saker hvor det i realiteten er hele arbeidsmiljø som har blitt ødelagt fordi varslinger og varslere ikke er ivaretatt på en lovmessig og forsvarlig måte.

Det blir som å gi en hodepinetablett til en person med en alvorlig hjernesvulst. Man undersøker ikke det saken i realiteten handler om, og resultatet blir at den opprinnelige saken blir omdefinert til noe annen enn det den er. I amerikansk forskning er misbruk av granskninger definert som en effektiv måte å pulverisere innholdet i alvorlige varslingsaker på. Det er derfor det er så viktig å forankre mandatet på forhånd hos samtlige parter, og underveis strengt etterleve alle krav til saksbehandlingen som advokatforeningen og relevant lovgivning stiller, fremholder Eriksen.

Rita Holberg (H) leder ad hoc-utvalget som har i oppdrag å holde dialogen med granskerne.

Det er viktig for oss at alle føler seg ivaretatt, sa Holberg til FB nylig og understreket at det gjaldt både varslere og de som er omvarslet.